V. Senkapiai
Old Cemeteries

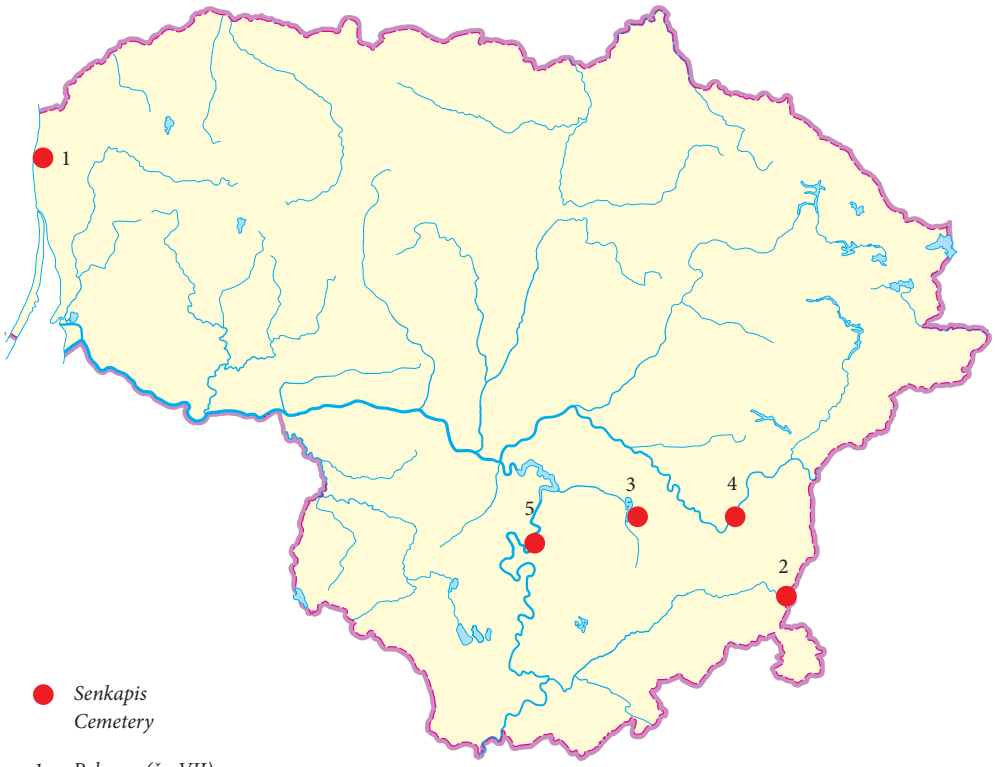

● *Senkapis*
Cemetery

1. *Palanga (žr. VII)*
2. *Paūdronys*
3. *Vievininkai*
4. *Vilnius*
5. *Žagariai*

Evelina Simanavičiūtė,
Mindaugas Mačiulis

Žagarių senkapis

KPD užsakymu 2016 m. Žagarių senkapio (Alytaus r., Punios sen.) (UK 12294) teritorijoje bei už jo ribų buvo vykdomi žvalgomieji tyrimai ir žvalgymai. Saugomoje paminklo teritorijoje bei už jo P dalies ribų iškastos keturios 5x2 m dydžio perkasos, bendrai su išpjovomis iki įžemio ištirtas 40,25 m^2 plotas. Metalo detektoriumi bei vizualiai iššvalgyta visa apie 3300 m^2 saugoma paminklo teritorija bei papildomai iššvalgytas už jos P dalies ribų esantis apie 1530 m^2 plotas. Iš viso iššvalgyta 4830 m^2 teritorija (1 pav.).

Saugomos paminklo teritorijos ŠV, ŠR dalyse tirtose perkasose 1, 2 išlikusių sveikų ar apardytų kapų nerasta; fiksuoti 10 cm storio velėnos, po ja 40–60 cm storio permaišytas juodžemio – armens sluoksniai, giliau buvo įžemis – šviesus smėlis be jokių palaidojimų pėdsakų.

Už saugomos teritorijos P dalies ribų žvalgant vizualiai ir metalo detektoriumi aptikti 42 radiniai. Iš jų gausiausią grupę sudaro monetos – rasta 31 XVI a. vidurio – XVII a. II pusės moneta: Žygimanto Augusto pusgrašis, 5 Žygimanto Augusto dvidenariai, Zigmanto II Vazos solidas, Zigmanto IV Vazos solidas, 10 Gustavo Adolfo solidų, 2 Kristinos šilingai, 9 LDK Jono Kazimiero šilingai bei 2 nenustatytos. Likę 8 radiniai, kaip manoma, buvusios įkapės: žalvarinė gerai išlikusi diržo sagtis, piniginės apkalas, dvi geležinės grandys bei 3 žalvariniai žiedai, žalvarinė neaiškios paskirties plokštelė. Atskirai verta paminėti rastus 2 žalvarinius žiedus –

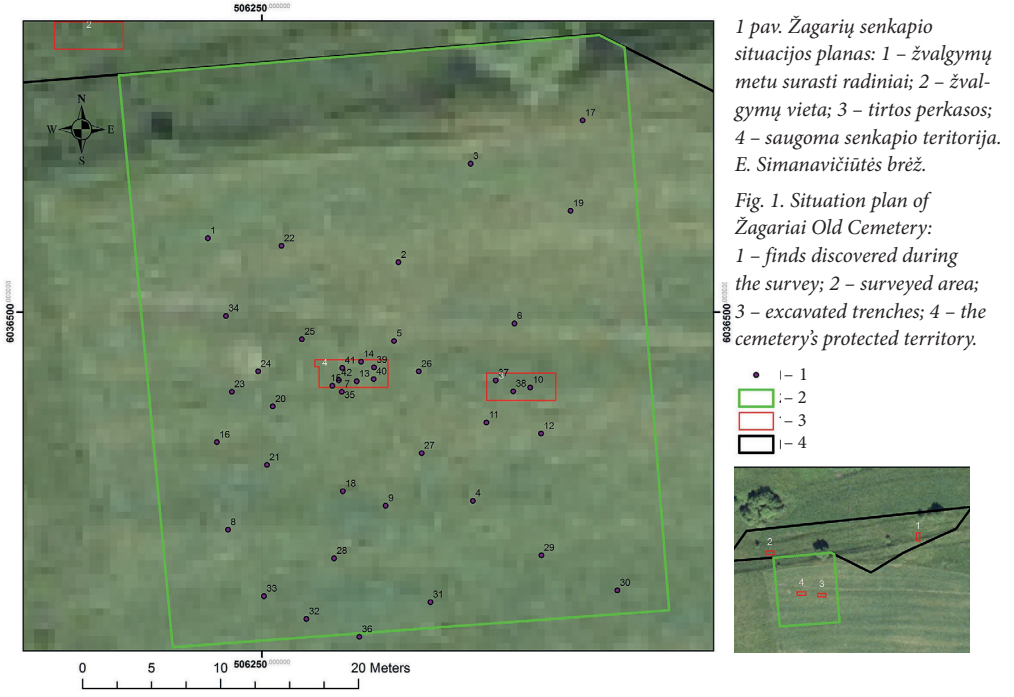

1 pav. Žagarių senkapio situacijos planas: 1 – žvalgymų metu surasti radiniai; 2 – žvalgymų vieta; 3 – tirtos perkasos; 4 – saugoma senkapio teritorija. E. Simanavičiūtės brėž.

Fig. 1. Situation plan of Žagariai Old Cemetery: 1 – finds discovered during the survey; 2 – surveyed area; 3 – excavated trenches; 4 – the cemetery's protected territory.

2 pav. Perkasoje 4 įžemyje matomos kapų duobės iš R. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 2. A grave pit visible in the natural soil in trench 4, as seen from the E.

3 pav. Kapas 2 iš Š. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 3. Burial 2, as seen from the N.

4 pav. Kapas 7 iš Š. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 4. Burial 7, as seen from the N.

vienas jų signetinis, kitas dekoruotas krikščioniška simbolika „IHS“. Žvalgant vietovę, surasta daug žmonių kaulų ir jų dalių iš buvusių kapų. Iš surinktų pavienių kaulų ir jų dalių pavyko nustatyti, jog šioje vietoje buvę bent 4 individai. Nustatyta vieno palaidoto asmens lytis – vyras.

Remiantis radinių ir žmonių kaulų pasklidimu plote, ant kiek vizualiai išsiskiriančios nuartos kalvos viršaus ištirta perkasa 3. Joje nesuardytų kapų nerasta. Po 30–35 cm storio armens sluoksniu pasiektas įžemis – gelsvas smėlis su smulkiomis molio linzėmis. ***Perkasoje 4*** (2 pav.), tirtoje tos pačios nuartos kalvelės pakraštyje, įžemyje 40–75 cm gylyje rasti dviem eilėmis palaidotų septynių XVI–XVII a. mirusiųjų kapai. Laidota mediniuose karstuose (kai kurių išlikę kontūrai). Mirusieji galvomis suguldyti V kryptimi. Atlikus antropologinius tyrimus, nustatyta, jog kapuose palaidoti 2 vyrai, 1 moteris, 1 vaikas, 1 naujagimis. Viršutinėje palaidojimų eilėje rasti palaidoti 5 mirusieji. Naujagimio *kape 3* rasta šalia kaulų padėta įkapė – Zigmanto III Vazos IV solidas. Likę kapai be įkapių. Apatinėje palaidojimų eilėje rasti du mirusieji. Vyro *kapas 6* be įkapių (3 pav.). Moters *kape 7* (4 pav.) šalia dubens rasta įkapė – odinė piniginė-kapšelis, kurioje

5 pav. Kape 7 rasti piniginės-kapšelio fragmentai ir monetos. E. Simanavičiūtės nuotr.

Fig. 5. The purse–wallet fragments and two coins found in burial 7.

buvo dvi monetos: Žygimanto Augusto pusgrašis ir kita neidentifikuota (5 pav.).

Tyrimai parodė, jog už dabartinės saugomos teritorijos P dalies ribų yra XVI–XVII a. senkapis su išlikusiais to laikotarpio palaidojimais. Vizualiai vietovės reljefe išsiskirianti iki 3 m aukščio kalvelė suplokštėjusiais kraštais ir yra buvęs šio senkapio centras, o dabartinė apibrėžta ir saugoma teritorijos dalis yra buvęs nuartos senkapio kalvos pakraštys.

Surasta antropologinė medžiaga perduota VU MF tolesniems tyrimams, radiniai perduoti LNM.

Žagariai Old Cemetery

In 2016, a field evaluation and excavation were conducted at Žagariai Old Cemetery (Alytus District, South Lithuania) and beyond its borders. 40.25 m^2 were excavated and 4830 m^2 surveyed (Fig. 1). Seven 16th–17th-century burials were found in two rows at a depth of 40–75 cm in trench 4, which was excavated on the edge of a ploughed hillock (Fig. 2). The individuals had been interred in wooden coffins (the contours of some of them having survived) and with their heads to the west (Figs. 3–4). Two burials contained grave goods: a coin and a purse–wallet with two coins (Fig. 5). As was shown by the investigation, the hillock, which is up to 3 m high, has flattened edges, and is visually distinguishable in the relief, was the former centre of the old cemetery and the former edge of the cemetery's ploughed hill is part of the present-day protected territory.

Ilona Vaškevičiūtė

Vievininkų senkapis

Vievininkų senkapis (Elektrėnų sav.) yra 500 m į ŠR nuo kelio Vievininkai–Kurkliškės, 50 m į R nuo veikiančių Vievininkų kaimo kapinių, Vievio ežero P krante. Senkapis įrengtas nedidelėje, apie 65 m ilgio ir 40 m pločio ties pagrindu, smėlio kalvelėje, kuri ilgą laiką buvo ariama. Todėl kalvelės paviršiuje buvo randama žmonių kaulų, monetų ir kitų radinių. 2015 m. LEU mokomajai archeologinei praktikai pasirinko šį ardomą paminklą. Pradėta tirti labiausiai pažeistoje kalvelės ŠV dalyje bei į R, V ir Š nuo pirmosios perkasos, siekiant sužinoti laidojimo senkapyje tankumą, išlikimo laipsnį, patikslinti chronologiją ir nustatyti senkapio ribas. Per tyrimų sezoną buvo iškastas 141 m^2 plotas, surasti 22 palaidojimai (11 vyrų, 6 moterų, 1 paauglio ir 4 vaikų (0–4 m. amžiaus)) ir surinkti 65 radiniai, iš jų 53 rasti kapuose ir 11 atsitiktinių (net 39 radiniai – monetos). Pagal kapuose rastas monetas senkapis datuojamas XVI a. II puse – XVII a. viduriu (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 185–189).

2016 m. senkapio tyrimai buvo tęsiami. Siekta nustatyti senkapio ribas, nes 2015 m. buvo surastas tik senkapio V pakraštys. Tyrimai pradėti kalvelės Š dalyje, kuri ežero link staigiai žemėja (perkasos V ir IX). Perkasų aukštesnėje, P dalyje, laidota gana tankiai, o pačioje Š dalyje rastas tik vienas kapas. Centrinės perkasų dalys – be kapų. Kitos perkasos buvo kasamos į V ir P puses, kol buvo surasti senkapio pakraščiai. Sujungus šias perkasas buvo ištirta visa centrinė kalvos ir kartu senkapio dalis, iš viso 304 m^2, bei ištirti 63 palaidojimai (kapai 23–85). Nustatyta, jog tankiausiai laidota centrinėje senkapio dalyje.

Labiausiai į P pusę nutolusioje perkasoje VII, jos P gale 50 cm gylyje išryškėjo 1,3x1,07 m